

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ:

Μορφές ανομοιογένειας στη σχολική τάξη:
παιδαγωγικές και διδακτικές προσεγγίσεις (ΚΤΠΒ321)

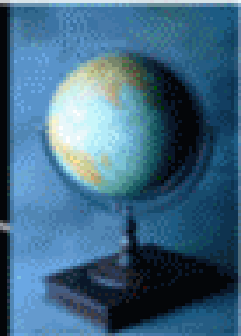
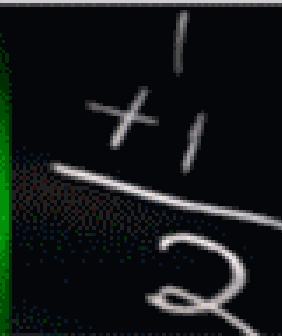
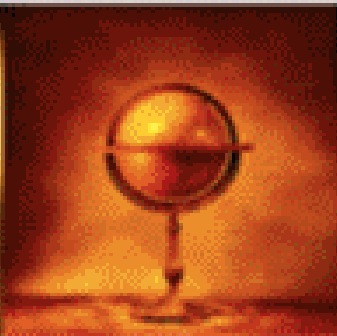
ΘΕΜΑ:

*«Εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης
και η εφαρμογή τους στην ανομοιογενή τάξη»*

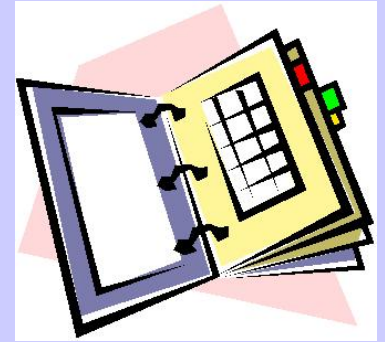

Διδάσκουσα
Επιμέλεια:

Κουτσουράκη Στέλα
Νιανιούρης Αντώνιος

Πίνακας Περιεχομένων

1. Εισαγωγή

2. Η Παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης

3. Παραδοσιακές και εναλλακτικές τάσεις αξιολόγησης

3.1 Η Παραδοσιακή αξιολόγηση

3.2. Η αυθεντική αξιολόγηση

3.3. Η αξιολόγηση της εκτέλεσης του μαθητή

4. Εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης

4.1. Η Περιγραφική αξιολόγηση

4.1.1. Το έντυπο ενημέρωσης

4.1.2. Το αναλυτικό σημειωματάριο ή παιδαγωγικό ημερολόγιο

4.1.3. Η περιγραφική αξιολόγηση στον έλεγχο προόδου

4.1.4. Ο κατάλογος ελέγχου

4.2. Ο φάκελος εργασιών του μαθητή (portfolio assessment)

4.2.1. Έννοια και Περιεχόμενο

4.2.2. Τρόπος Δημιουργίας του ΦΕΜ

4.2.3. Η Κλίμακα Διαβαθμισμένων Κριτηρίων (Rubric)

4.2.4. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ΦΕΜ

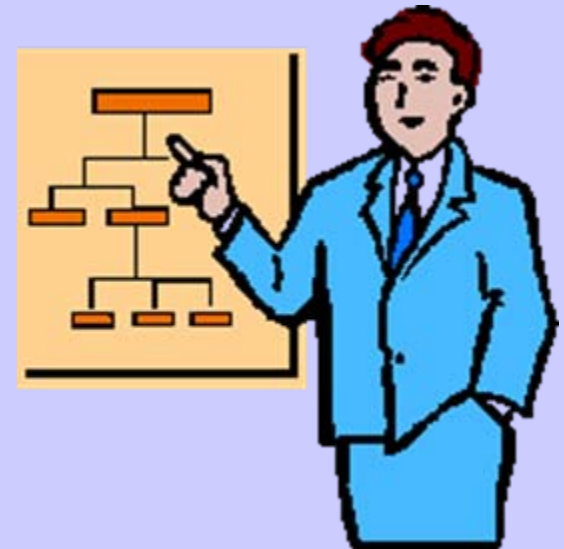
4.2.5. Συμπεράσματα για το ΦΕΜ - Μια προβολή στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα

4.3. Η αυτοαξιολόγηση των μαθητών

4.4. Η αξιολόγηση μαθητή από μαθητή

5. Επίλογος

Βιβλιογραφία εργασίας

1. Εισαγωγή

- ❑ Είναι κοινά αποδεκτό πως δεν υπάρχει τομέας της ανθρώπινης δραστηριότητας από τον οποίο να απουσιάζει η διαδικασία της αξιολόγησης είτε σε επίσημη (τυπική) είτε σε ανεπίσημη (άτυπη) μορφή.
- ❑ Αυτό το αυτονόητο και επιβεβλημένο κοινωνικό φαινόμενο συνιστά βασικό στάδιο κάθε οργανωμένης και συστηματικής διαδικασίας, την οποία χαρακτηρίζει πρωταρχικά ο σχεδιασμός - προγραμματισμός και στη συνέχεια η υλοποίηση - εφαρμογή του.
- ❑ Από το πεδίο εφαρμογής της δεν θα μπορούσε να απουσιάζει ένας κατεξοχήν θεσμοθετημένος, οργανωμένος και συστηματοποιημένος χώρος όπως είναι αυτός της Εκπαίδευσης.
- ❑ Η Αξιολόγηση στην εκπαιδευτική πραγματικότητα είναι η διαδικασία που αποβλέπει να προσδιορίσει όσο πιο συστηματικά, έγκυρα, αξιόπιστα και αντικειμενικά γίνεται, την καταλληλότητα, τη λειτουργικότητα και το αποτέλεσμα μιας διδακτικής και παιδαγωγικής δραστηριότητας σε σχέση με τους στόχους της και με συγκεκριμένα κριτήρια αποτίμησης.

- ❑ Δύο μορφές παραδοσιακής αξιολόγησης έχουν υποστεί την αυστηρή κριτική των ειδικών τα σταθμισμένα τεστ σύγκρισης (Norm-Referenced Tests) και τα τεστ επίδοσης που κατασκευάζονται από τα διδάσκοντα.
- ❑ Οι επικριτές των τεστ αυτών διατείνονται ότι ένα σταθμισμένο τεστ φαίνεται άκαμπτο και στατικό. Επικεντρώνεται στον τελικό βαθμό και όχι στο πώς ο μαθητής κατέληξε στην απάντηση. Προάγει τον κομφορμισμό (αν και οι περισσότεροι καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν ότι οι μαθητές μαθαίνουν κατά διαφορετικό τρόπο και με διαφορετικό ρυθμό). Ενώ ακόμη και οι πιο ένθερμοι υποστηρικτές τους υποστηρίζουν ότι δεν μπορούν να μετρήσουν τις σημαντικές ανώτερες πνευματικές λειτουργίες των μαθητών, όπως ο συλλογισμός, η λύση προβλήματος και η κριτική σκέψη, οι οποίες τονίζονται από τα σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα.
- ❑ Από τα τέλη του 20ού αιώνα τρία σημαντικά κινήματα επηρέασαν το θεωρητικό προσανατολισμό των αναλυτικών προγραμμάτων και τη σχολική πρακτική. «το κίνημα του κοινωνικού εποικοδομισμού», «το κίνημα της κριτικής σκέψης» και «το κίνημα για την ολιστική προσέγγιση της γνώσης»

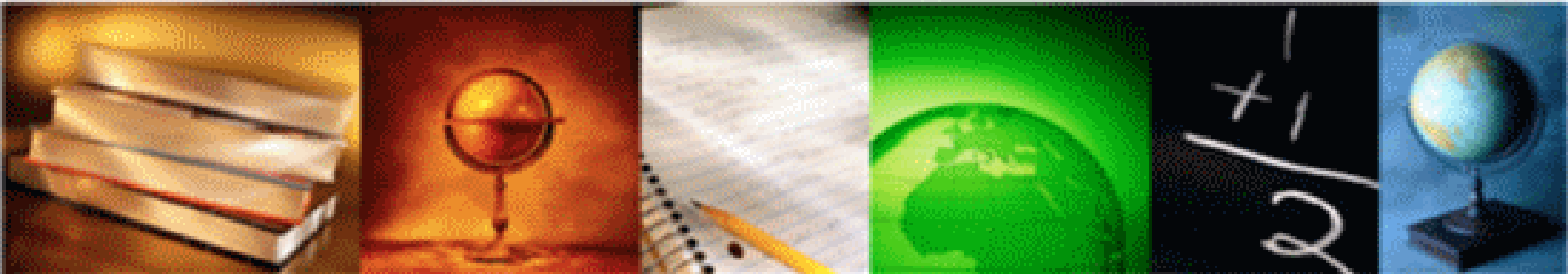
□ Τα τρία αυτά κινήματα κατέστησαν παρωχημένες και ανενεργές τις συμβατικές-παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας και σταδιακά οδήγησαν στη δημιουργία ενός ακόμη κινήματος, που αφορά αποκλειστικά την αξιολόγηση του μαθητή.

□ Το κίνημα της αυθεντικής αξιολόγησης που υποστηρίζει ότι η αξιολόγηση (α) αποτελεί συνευθύνη δασκάλου και μαθητών και (β) ότι πρέπει να αποβλέπει στην αποτίμηση τόσο των γνώσεων του μαθητή όσο και των ικανοτήτων του να αξιοποιεί τις γνώσεις του σε πραγματικές καταστάσεις.

2. Η Παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης

- ❑ Ο μαθητής από την πρώτη μέρα που έρχεται στο σχολείο έρχεται αντιμέτωπος με την **απαίτηση του σχολείου για επίδοση**.
- ❑ Οφείλει όχι μόνο να «μαθαίνει», αλλά παράλληλα να αποδεικνύει αυτό που έμαθε.
- ❑ Αλήθεια πώς είναι δυνατόν να γίνει εφαρμογή της αξιολόγησης της επίδοσης σε έναν παιδαγωγικό θεσμό, όπως είναι το σχολείο, τη στιγμή που οι επιδόσεις ακόμη και στην οικονομική και δημόσια ζωή, όπου και έχουν καθιερωθεί, χαρακτηρίζονται πολύπλοκες, πολυσύνθετες αλλά και δυσπροσδιόριστες ως έννοιες, περιεχόμενα και πρακτικές;

□ Στο σχολικό χώρο κοινωνικοποιούνται άτομα που βρίσκονται στο **στάδιο ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους** και ότι η επίδοση προϋποθέτει συγκεκριμένη **ετοιμότητα** του ατόμου (ψυχοκινητική, συναισθηματική και γνωστική), η οποία διαμορφώνεται και ενεργοποιείται μέσα από συγκεκριμένες συνθήκες πραγμάτωσης και αξιολόγησης.

□ Επιβαρύνει επίσης την παιδαγωγική **σχέση εκπαιδευτικού - μαθητών**, αφού είναι γνωστό ότι οι κανόνες του **έντονου ανταγωνισμού** επιδρούν καταλυτικά στις κοινωνικές σχέσεις ακόμη και των ενηλίκων ατόμων.

□ Απώτερος **στόχος της αξιολόγησης από παιδαγωγική σκοπιά** είναι να ληφθούν τα αντίστοιχα **παιδαγωγικά μέτρα**, τα οποία ευνοούν την επίτευξη των **διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων**, την **ενθάρρυνση και ενίσχυση** του μαθητή και συνολικά τη **βελτίωση-αναβάθμιση** των διαδικασιών της μάθησης, της αγωγής και της κοινωνικοποίησης.

□ Ο εκπαιδευτικός, ως αξιολογητής, **προσδιορίζει και ερμηνεύει** τις αιτίες των προβλημάτων, **παρεμβαίνει** με παιδαγωγικά-διδακτικά μέτρα επανακαθορίζοντας ενδεχομένως τους επιδιωκόμενους μαθησιακούς στόχους και **διερευνά** τους τομείς στους οποίους καθίσταται ο ίδιος υπεύθυνος για την οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

□ Τα γνωρίσματα και οι λειτουργίες που αναφέρονται στη διαδικασία της αξιολόγησης της επίδοσης του μαθητή, θα αποτελούν την παιδαγωγικά επιθυμητή ή και ιδεατή πλευρά στήριξης και διαμόρφωσης των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων του σχολείου, αν οι επιδιώξεις του σχολείου και οι προϋποθέσεις λειτουργίας του, που διαμορφώνουν τη σχολική πραγματικότητα, στην οποία εντάσσεται αυτή, ευνοούσαν πρακτικά την εφαρμογή της διαδικασίας της αξιολόγησης στην παιδαγωγική της μορφή.

□ Ωστόσο, αυτού του είδους την πραγματικότητα δεν την εμφανίζει το υπαρκτό σχολείο, η λειτουργία του οποίου σαφώς εξαρτάται από την ασκούμενη εκπαιδευτική πολιτική. Αντιθέτως, το σχολείο επικρίνεται ότι έχει υποβαθμίσει τις μαθησιακές και γενικά τις παιδαγωγικές διαδικασίες και ασφαλώς την ίδια την αξιολόγηση ως παιδαγωγική λειτουργία.

3. Παραδοσιακές & εναλλακτικές τάσεις αξιολόγησης

3.1 Η Παραδοσιακή αξιολόγηση

□ Στον χώρο της εκπαίδευσης οι έννοιες **αξιολόγηση** και **βαθμολόγηση** ταυτίζονται. Στην πράξη, όταν αναφερόμαστε στον «παραδοσιακό» τρόπο αξιολόγησης ουσιαστικά χρησιμοποιούμε τη "θεσμοθετημένη" **αριθμητική ή εγγράμματη βαθμολογία** για να χαρακτηρίσουμε τη σχολική επίδοση των μαθητών.

□ Ο όρος **αξιολόγηση** είναι ευρύτερος. Είναι η διαδικασία κατά την οποία αποδίδουμε μια αξία σύμφωνα με **συγκεκριμένα κριτήρια**, η οποία περιλαμβάνει πολλές παραμέτρους, αναλυτικές εκτιμήσεις και ποιοτικά χαρακτηριστικά. Ο μαθητής όχι μόνο εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, αλλά η **επίδοσή** του ερμηνεύεται.

□ Αντίθετα όρος **βαθμολογία** είναι πιο στενός. Δηλώνει την **ποσοτική αποτίμηση**, τη μέτρηση της επίδοσης του μαθητή σ' ένα ορισμένο γνωστικό αντικείμενο. Ο βαθμός δηλαδή, αποτελεί έκφραση του αποτελέσματος της διαδικασίας της αξιολόγησης. Έτσι το σχολείο κατατάσσει το μαθητή σε μια βαθμολογική κλίμακα, κυρίως με βάση τις γνώσεις του.

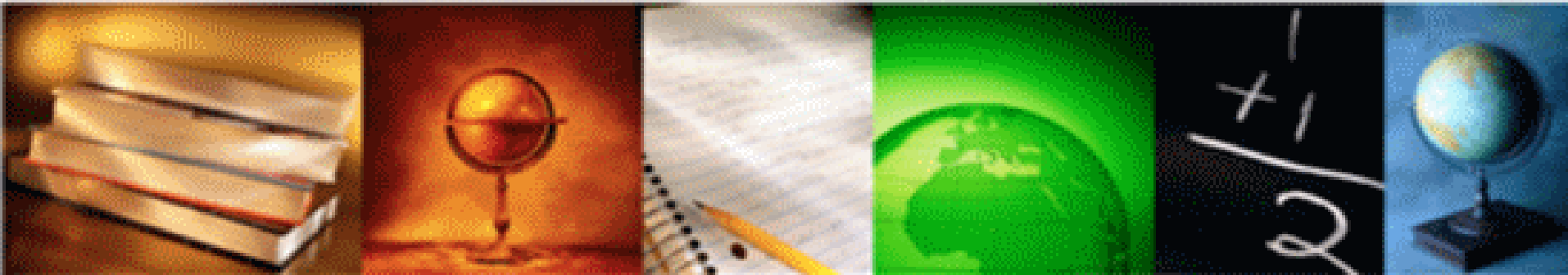
□ Χαρακτηριστικά μειονεκτήματα της μεθόδου της αριθμητικής βαθμολογίας είναι τα εξής:

➤ Δημιουργεί άγχος, εχθρότητα και αρνητική στάση απέναντι στο σχολείο. Αποθαρρύνει και περιθωριοποιεί τους μαθητές με μέτρια ή χαμηλή επίδοση, καθώς κλονίζει το αυτοσυναίσθημα και την αυτοεκτίμηση τους. Δημιουργεί εντάσεις ανάμεσα στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, αλλά και μεταξύ των μαθητών.

➤ Δεν παρέχει πληροφορίες για τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του μαθητή, πώς πάει, δηλαδή, ο μαθητής σε ένα μάθημα, πού υπερέχει ή πού ενδεχομένως υστερεί. Έτσι, αν δύο μαθητές παρουσιάζουν την ίδια επίδοση (τον ίδιο βαθμό) σε ένα μάθημα, δε γνωρίζουμε αν έχουν κοινά ή διαφορετικά δυνατά σημεία ή αδυναμίες.

➤ Η σημασία του βαθμού είναι σχετική με την επίδοση ενός συγκεκριμένου μαθητή σε σύγκριση πάντα με τους συμμαθητές του, γι' αυτό δεν έχει την ίδια αξία ο βαθμός σε όλες τις τάξεις, σε όλα τα σχολεία και σε όλα τα χρόνια.

- Περιγράφει μόνο την επίδοση των μαθητών στα γνωστικά αντικείμενα και αγνοεί στοιχεία της προσωπικότητάς τους, δυνατότητες, αλλαγή στάσεων και απόκτηση δεξιοτήτων. Μετατρέπεται σε αυτοσκοπό. Οι μαθητές, επειδή δεν ενημερώνονται ουσιαστικά για τα αποτελέσματα των προσπαθειών τους, εργάζονται μόνον όταν βαθμολογούνται, δηλ. επιδιώκουν τους βαθμούς και όχι τη γνώση ή τη χαρά της δημιουργίας.
- Προωθεί τον ανταγωνισμό και εμποδίζει την ανάπτυξη δημοκρατικού κλίματος στη σχολική αίθουσα, καλλιεργώντας τον ατομικισμό. Διαταράσσει την παιδαγωγική σχέση ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, καθώς κυριαρχούν οι σχέσεις ελέγχου και εξουσίας και όχι σχέσεις συνεργασίας.
- Στιγματίζει το μαθητή με χαμηλές επιδόσεις ως τον κύριο υπεύθυνο της αποτυχίας του. Ευνοεί τους κοινωνικά ευνοημένους και αδικεί τους κοινωνικά αδικημένους.

□ Μεταξύ των βασικότερων εναλλακτικών προσεγγίσεων που αναδύθηκαν και προτάθηκαν για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της εκπαιδευτικής αξιολόγησης είναι: α) η αξιολόγηση της εκτέλεσης του μαθητή (Performance Assessment ή Performance Testing), και β) η αυθεντική αξιολόγηση (Authentic Assessment). Οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «νέο κύμα» αξιολόγησης στην αίθουσα διδασκαλίας.

□ Οι μορφές αυτές αξιολόγησης διαφέρουν από τις παραδοσιακές, σύντομης απάντησης, αξιολογήσεις με χαρτί και μολύβι επειδή εστιάζονται στη πραγματική εργασία που οι μαθητές εκτελούν, παρά στην ανάκληση στοιχείων και εφαρμογή τύπων για την λύση προβλημάτων.

3.2. Η αυθεντική αξιολόγηση

□ Σύμφωνα με τον John MacBeath «ένα υγιές εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να είναι ανοιχτό και να δίνει τη δυνατότητα απολογισμού και βελτίωσής του. Ένα τέτοιο σύστημα θα αποτελεί εγγύηση της δυνατότητας των παιδιών να παρακολουθούν την εξέλιξη της γνώσης». Αυτή η δυνατότητα προσφέρεται μέσα από την αυθεντική αξιολόγηση την οποία διακρίνουν τα εξής κυρίως χαρακτηριστικά:

➤ Επιλέγει και εφαρμόζει ερωτήσεις και ασκήσεις που αναδεικνύουν τον επινοητικό τρόπο σκέψης των μαθητών, προκειμένου να εφαρμόσουν στην πράξη και σε αυθεντικές καταστάσεις του καθημερινού βίου όσα έμαθαν στο σχολείο. Αξιολογεί δηλαδή όχι μόνο τί γνωρίζει ο μαθητής, αλλά και το τί μπορεί να κάνει.

➤ Επεκτείνει το πεδίο της πέρα από τον έλεγχο της συγκράτησης των πληροφοριών, δηλαδή δεν αξιολογεί το αυτονόητο και προσιτό, αλλά παρωθεί τους μαθητές σε συσχετισμούς δεδομένων που να οδηγούν σε συμπερασμούς και τεκμηριωμένη δράση. Ενθαρρύνεται έτσι η ανοιχτή σκέψη τους. Οι εργασίες διαμορφώνονται κατά τρόπο που ενθαρρύνουν περισσότερες από μία ορθές απαντήσεις.

➤ Προϋποθέτει το στοχασμό και την κριτική ανάλυση τόσο των προϊόντων όσο και των διαδικασιών μάθησης.

➤ Καθιστά την αξιολογική διαδικασία κτήμα των μαθητών γιατί τους παρέχει τη δυνατότητα να την παρακολουθούν, να τη συνδιαμορφώνουν και να έχουν λόγο για τα αποτελέσματα που αποδίδει.

➤ Ανταποκρίνεται με ευελιξία στις ιδιαιτερότητες της περίπτωσης (γνωστικά αντικείμενα, στόχοι μάθησης κ.τ.λ.).

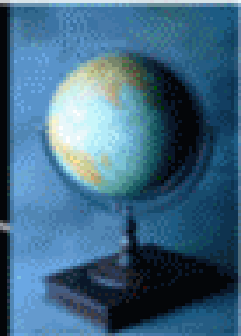
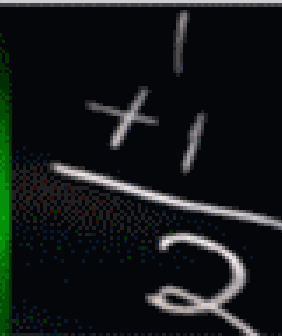
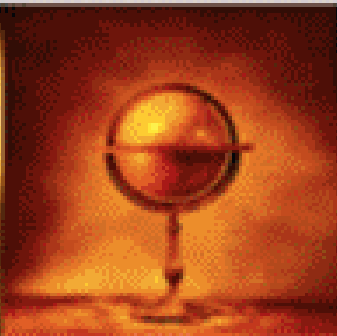
3.3. Η αξιολόγηση της εκτέλεσης του μαθητή.

- ❑ Είναι μια διαδικασία, στην οποία ο διδάσκων χρησιμοποιεί τις ατομικές εργασίες των μαθητών για να αντλήσει πληροφορίες γύρω από τη μάθησή τους.
- ❑ Απαιτεί από τους μαθητές να εφαρμόσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους από διάφορες περιοχές του αναλυτικού προγράμματος, για να δείξουν ότι μπορούν να υλοποιήσουν έναν εκπαιδευτικό σκοπό ή σκοπό μάθησης.
- ❑ Να εκτελούν πραγματικές εργασίες ή δραστηριότητες παρά απλώς να απαντούν σε ερωτήσεις. Απώτερος σκοπός της είναι να αναγνωρίσει αν ο μαθητής έχει κατανοήσει ό,τι έχει διδαχθεί και μπορεί να το εφαρμόσει.
- ❑ Η εκτελούμενη εργασία αξιολογείται από τον αξιολογητή/διδάσκοντα με βάση καθορισμένα κριτήρια.
- ❑ Οι διαδικασίες της αξιολόγησης της εργασίας του μαθητή δίνουν έμφαση σε εκτεταμένες δραστηριότητες, οι οποίες επιτρέπουν πολλαπλές προσεγγίσεις, καθώς, επίσης και εύρος αποδεκτών προϊόντων και αποτελεσμάτων.
- ❑ Επίσης, πολλές φορές απαιτούν συνεργατική προσπάθεια

4. Εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης

□ Ως σύγχρονες και δοκιμασμένες μορφές εναλλακτικής αξιολόγησης της μάθησης όπου σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ μπορούν να εγγυηθούν το τρίπτυχο της εγκυρότητας, αντικειμενικότητας και αξιοπιστίας και την ενεργοποίηση παιδαγωγικών λειτουργιών της αξιολόγησης, όπως η ανατροφοδότηση και η μεταβίβαση της μάθησης είναι οι ακόλουθες:

- Η περιγραφική αξιολόγηση.
- Ο φάκελος εργασιών του μαθητή
- Η αυτοαξιολόγηση του μαθητή.
- Η αξιολόγηση μαθητή από μαθητή.

4.1. Η Περιγραφική αξιολόγηση

- Περιλαμβάνει μία ποικιλία αρχών, στόχων και τεχνικών. Δεν περιορίζεται μόνο στον γνωστικό τομέα και στο τελικό προϊόν της μάθησης, αλλά συνεκτιμά συστηματικά την προσπάθεια του μαθητή, την εξατομικευμένη πορεία μάθησης που ακολουθεί, καθώς και ικανότητες και δεξιότητες που ανήκουν στον κοινωνικό και συμμετοχικό ή ψυχοσυναισθηματικό τομέα.

- Βασικές παιδαγωγικές αρχές και στόχους που θέτει η περιγραφική αξιολόγηση είναι:
 - Να στρέψει τον εκπαιδευτικό με τρόπο συστηματικό προς τομείς μάθησης και αγωγής που είναι πρωταρχικής σημασίας για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή, τη σχολική του πορεία και τη μελλοντική του ενηλικίωση και χειραφέτηση.

 - Να αναδείξει, να ενθαρρύνει και να ενισχύσει θετικές πλευρές της κοινωνικής, εργασιακής και μαθησιακής συμπεριφοράς του παιδιού, να εντοπίσει ενδιαφέροντα και κλίσεις, χωρίς να παραλείπει την επισήμανση των σημείων εκείνων που μπορούν να βελτιωθούν.

➤ Να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στο **ατομικό κριτήριο**, δηλαδή στη **σύγκριση του παιδιού με προηγούμενες επιδόσεις** του, καθώς και στον **βαθμό επίτευξης των στόχων**, οι οποίοι ωστόσο διαφοροποιούνται ανάλογα με το **ρυθμό μάθησης** και το **επίπεδο** του μαθητή. Οι συγκρίσεις με τους συμμαθητές του αποφεύγονται, προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα ανταγωνισμού και συγκρίσεων μεταξύ των μαθητών της τάξης.

➤ Να **ανατροφοδοτήσει** τον μαθητή με στόχο την **ατομική ενθάρρυνση**, την **καθοδήγηση** και την **ενίσχυση της ετοιμότητας μάθησης**.

➤ Να **ανατροφοδοτήσει** τον εκπαιδευτικό με στόχο τον εντοπισμό πιθανών τρόπων βοήθειας, την ενασχόληση με τους αδύνατους μαθητές, την εξατομικευμένη ενίσχυση και όχι την ομοιόμορφη διδασκαλία.

➤ Να **πληροφορήσει** τους **γονείς** με στόχο την **από κοινού** με το σχολείο **συνεργασία** για την υπέρβαση των προβλημάτων.

❑ Στα αρνητικά σημεία της περιγραφικής αξιολόγησης οι εκπαιδευτικοί συγκαταλέγουν τον επιπλέον **κόπο** και **χρόνο** που απαιτείται, καθώς και τη συχνά παρατηρούμενη **εξωραϊσμένη** (μη ρεαλιστική) **εικόνα** του μαθητή που εμφανίζεται στις περιγραφικές εκθέσεις. Πρέπει να γίνει σαφές ότι **δεν αξιολογούμε για να κατατάξουμε και να ιεραρχήσουμε**, αλλά για να **διαπιστώσουμε ανάγκες**, ώστε να **παρέμβουμε** με τις κατάλληλες κάθε φορά **παιδαγωγικές και διδακτικές ενέργειες**.

4.1.1. Το έντυπο ενημέρωσης

Μια πρόταση περιγραφικής αξιολόγησης στην επίδοση των μαθητών είναι το έντυπο ενημέρωσης. Τα κύρια χαρακτηριστικά της πρότασης είναι ότι:

- Απευθύνεται εξίσου στους γονείς και στους μαθητές.
- Διαθέτει ευελιξία ώστε να προσαρμόζεται στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες των μαθητών, στη στοχοθεσία και στον προγραμματισμό του σχολικού έργου.
- Προσφέρει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να εκφράσει τη γνώμη του τόσο για το βαθμό επίτευξης των στόχων των διάφορων γνωστικών αντικειμένων όσο και για την προσπάθεια, το ενδιαφέρον, τη συμμετοχή και τις ιδιαίτερες ικανότητες των μαθητών.
- Δεν χρησιμοποιεί βαθμολογικούς ή εγγράμματους χαρακτηρισμούς αλλά απλές κατανοητές περιγραφές.
- Δεν περιγράφει απλά αλλά εξετάζει και προτείνει τρόπους βελτίωσης των αδυναμιών των μαθητών, ενισχύοντας τα θετικά χαρακτηριστικά τους και προβάλλοντας ιδιαίτερα την προσπάθεια και τη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

□ Στην πρώτη σελίδα, εκτός από τα στοιχεία του σχολείου (ονομασία, δι-εύθυνση κ.ά.) και τα στοιχεία του μαθητή (ονοματεπώνυμο, αριθμός μητρώου κ.ά.), περιγράφονται από το δάσκαλο διάφορες **κοινωνικές δραστηριότητες και δεξιότητες** που αναπτύσσουν οι μαθητές. Η δεύτερη, η τρίτη και η τέταρτη σελίδα περιλαμβάνουν τις επιδόσεις των μαθητών σε συγκεκριμένες δεξιότητες των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων.

QUINCY

Portfolio Item Record				
Child	Quincy Kindergarten			
Date				
FALL ☐	WINTER ☐	SPRING ☒	Core Item	Indiv.
Domains	1	2	Item	
I Personal & Social Development	☐	☐	☐	☐
II Language & Literacy	☐	☐	☐	☐
III Mathematical Thinking	☐	☐	☐	☐
IV Scientific Thinking	☐	☐	☐	☐
V Social Studies	☐	☐	☐	☐
VI The Arts	☐	☐	☐	☒
VII Physical Development & Health	☐	☐	☐	☒

Comments
5/16/04
Quincy worked intently to make her self portrait look exactly like she was dressed.

The Work Sampling System[™]
© 2003 Pearson Education, Inc. published in Pearson Early Learning New York, NY

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ	
Εργατικότητα Ενδιαφέρον Προσπάθεια Συμμετοχή Αυτοπεποίθηση Επιμονή	
Μεθοδικότητα Αποτελεσματικότητα Παρατηρητικότητα Κριτική ικανότητα	
Συνεργασία - Σχέσεις με συμμαθητές και εκπαιδευτικούς	
Δραστηριότητες και εργασίες έξω από την τάξη	
Ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και δημιουργικές ικανότητες	

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Συμμετοχή - Προσπάθεια

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ	Ακρόαση	Παρακολουθεί τον ομιλητή σιωπηρά και με προσοχή	
		Κατανοεί αυτά που ακούει	
	Προφορική έκφραση	Αρθρώνει, προφέρει και τονίζει σωστά	
		Εκφράζεται με σαφήνεια και πληρότητα	
	Διάλογος	Συμμετέχει εποικοδομητικά στις συζητήσεις - Εκφράζει απόψεις	
		Ο λόγος του είναι προσαρμοσμένος στις συνθήκες επικοινωνίας	
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ	Αναγνωστική ικανότητα	Γνωρίζει το βασικό μηχανισμό ανάγνωσης	
		Διαβάζει μεγαλόφωνα με ευχέρεια και εκφραστικότητα	
		Διαβάζει σιωπηρά με ευχέρεια και προσήλωση	
		Απομνημονεύει μικρά κείμενα όπου απαιτείται	
	Κατανόηση κειμένων	Κατανοεί τα κείμενα που διαβάζει, εκφράζει τη γνώμη του γι' αυτά	
		Διακρίνει τις ιδέες, την οργάνωση και την ακολουθία του κειμένου, ασκεί κριτική στο κείμενο	
		Διακρίνει τα είδη του λόγου	

ΓΡΑΠΤΗ ΕΚΦΡΑΣΗ	Κείμενο	Γράφει καθαρά, καλαίσθητα, γρήγορα	
		Γράφει χωρίς σοβαρά ορθογραφικά λάθη	
		Τονίζει και χρησιμοποιεί σωστά τα σημεία στίξης	
		Χρησιμοποιεί ικανοποιητικό λεξιλόγιο	
		Ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του θέματος σύμφωνα με την περίπτωση επικοινωνίας - Εκφράζει τις σκέψεις του με σαφήνεια και ρεαλισμό	
		Συμμετέχει σε διαδικασίες επεξεργασίας (διόρθωσης) των κειμένων	
	Γραμματική	Συμμετέχει σε ομαδικές διαδικασίες παραγωγής γραπτού λόγου	
		Κατανοεί τα γραμματικά φαινόμενα μέσα από τη χρήση της γλώσσας και τα εφαρμόζει στην πράξη	
	Ορθογραφία	Εκτελεί τις ατομικές ασκήσεις εμπέδωσης των γραμματικών φαινομένων κι άλλες γλωσσικές ασκήσεις	
		Γνωστή	
		Άγνωστη	

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	
Συμμετοχή - Προσπάθεια	
Κατανοεί τις βασικές μαθηματικές έννοιες	
Αντιλαμβάνεται τις βασικές ιδιότητες των τεσσάρων πράξεων, τις εφαρμόζει σε πράξεις και προβλήματα	
Λύνει προβλήματα με τρόπους που διδάχτηκε	
Βρίσκει δικούς του τρόπους λύσης προβλημάτων	
Εκτελεί πράξεις από μνήμης	
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	
Συμμετοχή-Προσπάθεια	
Δείχνει ενδιαφέρον για τον κόσμο που τον/την περιβάλλει και για επίκαιρα κοινωνικά θέματα - Παρατηρεί και μελετά εικόνες από το γύρωκόσμο	
Κατανοεί τις σχέσεις και αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στον άνθρωπο και στο περιβάλλον	

4.1.2. Το αναλυτικό σημειωματάριο ή παιδαγωγικό ημερολόγιο

□ Το αναλυτικό σημειωματάριο προβλέπεται από το Π.Δ. 8/1994, με τον όρο «παιδαγωγικό ημερολόγιο», στο οποίο ο εκπαιδευτικός του κάθε τμήματος ή τάξης θα καταγράφει τις παρατηρήσεις για την πρόοδο και τη σχολική δραστηριότητα των μαθητών του.

□ Δύο περιπτώσεις στις οποίες οι καταγραφές στο αναλυτικό σημειωματάριο μπορεί να φανούν χρήσιμες είναι: (α) Για την ενημέρωση των γονέων πάνω σε συγκεκριμένα σημεία της προόδου και γενικά της σχολικής δραστηριότητας του μαθητή. (β) Για τον ίδιο τον εκπαιδευτικό αφού τον βοηθούν, εκτός των άλλων, να οργανώσει, εάν χρειαστεί, επανορθωτική διδασκαλία σε επίπεδο τάξης ή εξατομικευμένη διδασκαλία για συγκεκριμένες περιπτώσεις μαθητών.

□ Ενδεικτικά παραθέτουμε ένα απόσπασμα από το αναλυτικό σημειωματάριο με το οποίο σκιαγραφείται η προσωπικότητα ενός μαθητή της Δ' τάξης όσον αφορά την κοινωνική και μαθησιακή του συμπεριφορά :

«ο Νίκος από την αρχή φάνηκε να είναι ένας ντροπαλός μαθητής ο οποίος είχε πολύ λίγους φίλους. Στην τάξη πάντα είναι ήσυχος και ποτέ δεν δημιουργεί προβλήματα. Η συμμετοχή του στο μάθημα είναι ελάχιστη. Σπάνια σηκώνει το χέρι του για να πάρει το λόγο. Όταν τον ρωτώ κάτι χρειάζεται αρκετή ώρα για να απαντήσει. Στο σχολείο έρχεται καθημερινά προετοιμασμένος σε όλα τα μαθήματα.

Στο μάθημα της Γλώσσας και ειδικότερα στο "Σκέφτομαι και Γράφω" παρουσιάζει δυσκολίες καθώς γράφει με μεγάλες προτάσεις που το νόημά τους είναι συνήθως συγκεχυμένο.

Όταν στα Μαθηματικά αρχίσαμε να δουλεύουμε σε ομάδες ο Νίκος είχε δυσκολίες προσαρμογής στο συνεργατικό περιβάλλον. Στην αρχή δεν συνεργαζόταν με τα άλλα μέλη της ομάδας. Φαινόταν να ντρέπεται και να προτιμά να εργάζεται μόνος του. Δεν συμμετείχε στη συζήτηση της ομάδας αν και του είχα ζητήσει να ρωτά ό,τι απορία έχει και να συνεργάζεται μαζί τους. Παρόλες τις δυσκολίες, μετά από τρεις με τέσσερις εβδομάδες, ο Νίκος άρχισε να δείχνει χαρούμενος από τη συνεργασία του με την ομάδα και να ανοίγεται στους συμμαθητές του όλο και περισσότερο. Ήταν αρκετά ενδιαφέρον να ακούει κανείς το Νίκο να εκφράζει στην ομάδα το δικό του τρόπο για τη λύση του προβλήματος, κάτι το οποίο στην αρχή φάνταζε αδύνατο...»

4.1.3. Η περιγραφική αξιολόγηση στον έλεγχο προόδου

- Στον έλεγχο προόδου του μαθητή υπάρχει παράλληλα με την ποσοτική αξιολόγηση και περιγραφική αξιολόγηση για κάθε γνωστικό αντικείμενο.
- Μια τέτοια περιγραφική αξιολόγηση θα μπορεί να δικαιολογεί το βαθμό αυτό και θα δίνει παράλληλα μια πληρέστερη εικόνα για τη συνολική επίδοση του μαθητή στο συγκεκριμένο μάθημα.
- Στον έλεγχο προόδου του μαθητή υπάρχει δίπλα σε κάθε μάθημα ένα ειδικός χώρος με «Δυνατά σημεία / Αδυναμίες / Επόμενα Βήματα» όπου θα καταγράφονται από τον εκπαιδευτικό σχόλια για την επίδοση του μαθητή σε σχέση με τις προσδοκίες του αναλυτικού προγράμματος και τις μαθησιακές δεξιότητες που αναμένεται να αποκτήσει σε κάθε μάθημα.
- Ένα παράδειγμα του ελέγχου προόδου που παραθέτουμε αφορά την αξιολόγηση ενός μαθητή της Γ' τάξης Δημοτικού στα Μαθηματικά, όπου η ποσοτική αξιολόγηση συνοδεύεται και με περιγραφική αξιολόγηση.

Γ' ΤΑΞΗ

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ Β' ΤΡΙΜΗΝΟΥ

Μαθήματα	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δυνατά σημεία / Αδυναμίες / Επόμενα Βήματα
Μαθηματικά	Γ	Γ		<p><i>Η Μαρία σημείωσε πρόοδο στο να μετρά και να καταγράφει το μήκος αντικειμένων. Είναι σε θέση, επίσης, να αναγνωρίζει, να επεκτείνει και να δημιουργεί μαθηματικά μοτίβα.</i></p> <p><i>Χρειάζεται, όμως, περισσότερη εξάσκηση στην πρόσθεση και αφαίρεση τριψήφιων αριθμών με κρατούμενα. Η Μαρία πρέπει να ζητά βοήθεια όταν αντιμετωπίζει δυσκολία και ειδικά κατά την επίλυση προβλημάτων.</i></p> <p><i>(Όπως συζητήσαμε θα έχει και μία ώρα την εβδομάδα ενισχυτική διδασκαλία στα Μαθηματικά.)</i></p>
Επίλυση προβλημάτων	Γ	Γ		
Αριθμοί και πράξεις	Γ	Β		
Μετρήσεις	Γ	Β		
Γεωμετρία				
Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων				
Λόγοι και αναλογίες				
Εξισώσεις				

Σχολ. Έτος: 2006-07

ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
της μαθήτριας της Στ'τάξης Μαρίας

Α.Μ.:12

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	Α' τριμήνου	Μ.Ο. τάξης	Β' τριμήνου	Μ.Ο. τάξης	Γ' τριμήνου	Μ.Ο. τάξης	Γ.Μ.Ο.	Γ.Μ.Ο. τάξης	ΓΕΝΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ	
Ορθόδοξη Χριστιανική Αγωγή	9	8,4	10	8,8	10	8,8	9,7	8,7		9 (Άριστα)
Νεοελληνική Γλώσσα	9	8,4	9	8,4	9	8,6	9,0	8,5		
Μαθηματικά	8	8,2	9	8,6	9	8,6	8,7	8,5		
Ιστορία	9	8,4	10	8,6	9	8,4	9,3	8,5		ΔΙΑΓΩΓΗ
Γεωγραφία	9	8,4	9	8,4	9	8,4	9,0	8,4		
Φυσικά	9	8	9	8,4	10	9	9,3	8,5		
Κοιν. Και Πολιτ. Αγωγή	9	8,4	9	8,4	9	8,4	9,0	8,4		
Αισθητική Αγωγή (εικαστικά, μουσική, θεατρική αγωγή)	10	9,6	10	9,4	10	9,6	10,0	9,5		ΚΟΣΜΙΟΤΑΤΗ
Φυσική Αγωγή	9	9,4	10	9,4	10	9,4	9,7	9,4		
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ:	9	8,6	9,4	8,7	9,4	8,8	9,3	8,7		
Απουσίες:	0		0		0		0			

Περιγραφική αξιολόγηση:

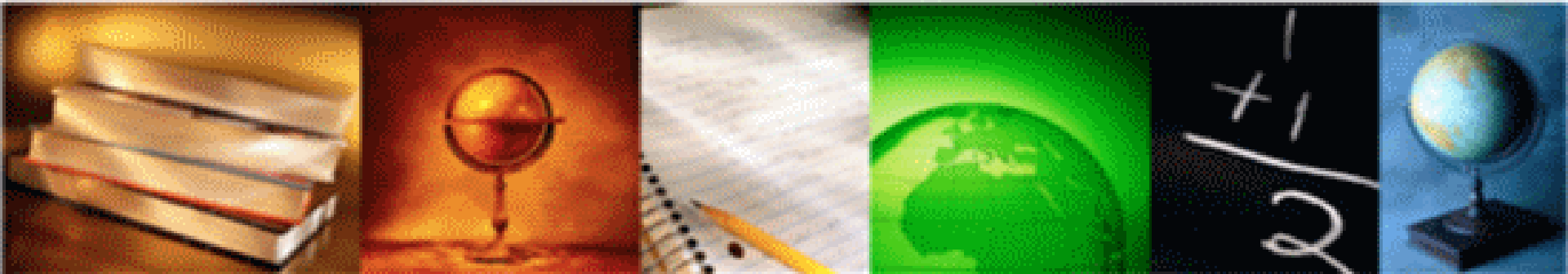
1^ο ΤΡΙΜΗΝΟΥ: Ιδιαίτερα ικανοποιητικό το επίπεδο της στο Γλωσσικό μάθημα. Ανταποκρίνεται με ευχέρεια στη νοηματική διερεύνηση του περιεχομένου των κειμένων. Πολύ καλή η προφορική έκφραση των σκέψεών της, όχι όμως και η γραπτή! Δε χειρίζεται με ιδιαίτερη άνεση τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα στον λόγο της. Το προσωπικό της λεξιλόγιο δεν είναι ιδιαίτερα πλούσιο, ενώ παρατηρούνται δυσκολίες στην ορθογραφία όχι τόσο γνωστών αλλά άγνωστων λέξεων. Η αναγνωστική της ικανότητα, όπως και η εικόνα των γραμμάτων της είναι πολύ καλή (μπορεί όμως ακόμη περισσότερο!). Μέτριο το επίπεδο της στα Μαθηματικά. Παρατηρούνται μαθησιακά κενά. Έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση (σαν να φοβάται να τολμήσει!) και ανταποκρίνεται με δυσκολία στην επίλυση προβλημάτων και σε ασκήσεις ιδιαίτερης δυσκολίας. Στα κοινωνικά μαθήματα το επίπεδο της είναι εξαιρετικό! Δείχνει ενδιαφέρον και ενεργή συμμετοχή. Εξαιρετική η συμπεριφορά της. Είναι φιλότιμη και επιμελής, αλλά και ιδιαίτερα εσωστρεφής. Χρειάζεται (κυρίως στα Μαθηματικά) να ενεργοποιηθεί περισσότερο, να παίρνει πρωτοβουλίες, να εκφράζει τις όποιες δυσκολίες αντιμετωπίζει ή κενά που έχει, ώστε να βελτιωθεί η αυτοεικόνα της, το ενδιαφέρον της για τα μαθηματικά και οι επιδόσεις της γενικά!

2^ο ΤΡΙΜΗΝΟΥ: Στο β' τρίμηνο έχει καταβάλλει ιδιαίτερα μεγάλη προσπάθεια συγκριτικά με του υπόλοιπους μαθητές της τάξης της. Στοιχείο που την διακρίνει και της το αναγνωρίζω! Στη Γλώσσα έχει ελαφρά βελτιωθεί τόσο στη γραμματική, όσο και στο συντακτικό και λεξιλόγιο της. Αδυναμία ακόμα παρουσιάζει στην γραπτή της έκφραση (λίγες ιδέες, περιορισμένα εκφρασμένες). Στα Μαθηματικά δείχνει ότι προσπαθεί αρκετά και διαβάζει συστηματικά, αν και ορισμένες φορές παρατηρούνται κάποια πιασινισματά. Σταθερά καλή στα κοινωνικά μαθήματα. Είναι τακτική, επιμελής και φιλότιμη. Γενικά είναι ευχαριστημένος από τη συνολική της εικόνα, πιστεύω όμως ότι μπορεί να βελτιωθεί ακόμα περισσότερο!

3ου ΤΡΙΜΗΝΟΥ: Στο γ' τρίμηνο οι επιδόσεις της και η συμμετοχή της είναι στάσιμη ή και ελαφρά πτωτική, συγκριτικά πάντα με το ιδιαίτερα υψηλό της επίπεδο στο β' τρίμηνο. Το επίπεδο της στη Γλώσσα και τα Μαθηματικά είναι σταθερό, δηλαδή αρκετά καλό. Παρατηρείται ελαφρά πτώση της συμμετοχής της τόσο στα δύο παραπάνω μαθήματα όσο και στα κοινωνικά μαθήματα! Για να εντοπίζεται αυτό το φαινόμενο γενικά, σ' όλα τα μαθήματα, πιθανόν ή έχει περιορίσει τον χρόνο συστηματικού διαβάσματός της στο σπίτι ή έχει κουραστεί γενικά!

4.1.4. Ο κατάλογος ελέγχου

- ❑ Ο κατάλογος ελέγχου (Checklist) είναι μια σύνθεση δεδομένων που αποτελεί χρήσιμο, μεθοδικό και συστηματικό εργαλείο για τους διδάσκοντες. Ένα εργαλείο που μπορεί να εντοπίσει πρότυπα ανάπτυξης και βαθμίδες εξέλιξης.
- ❑ Η προσέγγιση αυτή προσφέρει τεκμηρίωση της προόδου του μαθητή κατά τρόπο που μπορούν εύκολα να κατανοήσουν διδάσκοντες, γονείς, διοικητικοί της εκπαίδευσης και μαθητές.
- ❑ Ο κατάλογος ελέγχου επιτρέπει επίσης στους διδάσκοντες να καταγράφουν την πρόοδο του μαθητή στο έντυπο περιοδικά (π.χ., κάθε τρίμηνο), ώστε η καταγραφή να δείχνει το χρόνο που ο μαθητής επέδειξε για πρώτη φορά μια μορφή ειδικής συμπεριφοράς. Ενδεικτικά παραθέτουμε ένα παράδειγμα:

Παράδειγμα καταλόγου ελέγχου από το μάθημα της Ανάγνωσης:

Όνομα μαθητή: _____

Τάξη: _____

Σ= συνήθως

Μ= μερικές φορές

Κ= καθόλου

	ΤΡΙΜΗΝΑ		
	1ο	2ο	3ο
Δείχνει ενδιαφέρον για τα βιβλία	Σ	Κ	Μ
Χρησιμοποιεί λεξικό για τις άγνωστες λέξεις	Σ	Σ	Σ
Το ενδιαφέρον του στρέφεται προς την ποίηση	Μ	Σ	Μ

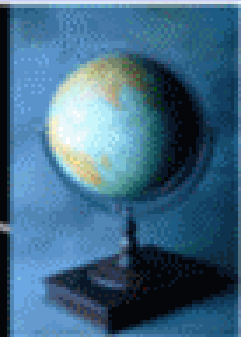
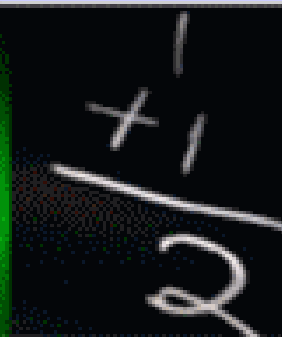
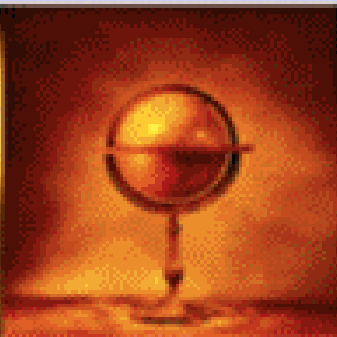
4.2. Ο φάκελος εργασιών του μαθητή (portfolio assessment)

4.2.1. Έννοια και Περιεχόμενο του ΦΕΜ

- Η μορφή αυτή αξιολόγησης αποτελεί μια από τις προκλητικότερες εκδηλώσεις της **αυθεντικής αξιολόγησης**.
- Αποτελεί: «Συλλογή των έργων ενός μαθητή, τα οποία έχουν επιλεγεί με τη **συναίνεσή του** και με βάση **συγκεκριμένο στόχο**. Τα έργα αυτά αποτελούν **τεκμήρια** για την προσπάθεια, την πρόοδο και την επίδοση του μαθητή σε **δεδομένο ή δεδομένα γνωστικά αντικείμενα** του αναλυτικού προγράμματος (μεμονωμένα ή συσχετιζόμενα).
- Η συλλογή πρέπει να **περιλαμβάνει το σκεπτικό που αναπτύσσει ο μαθητής** καθώς καταβάλλει προσπάθεια για να εκπονήσει τις εργασίες που θα περιληφθούν στον ΦΕΜ, τις **οδηγίες του εκπαιδευτικού**, τα **κριτήρια αξιολόγησης της ποιότητας των έργων** και την **κριτική του κοινού που έχει κληθεί να μελετήσει και να αξιολογήσει το φάκελο εργασιών**.

- ❑ Αναγνωρίζει το δικαίωμα να καταθέτουν την άποψή τους κι άλλοι φορείς εκτός του δασκάλου, που ενδιαφέρονται άμεσα για την πρόοδο και την επίδοση του μαθητή (stakeholders).
- ❑ Στόχος του ΦΕΜ δεν είναι να παρουσιάσει την εξελικτική πορεία του προγραμματισμού, του στοχασμού, της αυτοκριτικής και της αυτορρύθμισης του μαθητή, καθώς και της διαλεκτικής σχέσης του μαθητή με το αντικείμενο μελέτης και με τους εταίρους της συνεργασίας, μαθητές και δάσκαλο.

4.2.2. Τρόπος Δημιουργίας του ΦΕΜ

- Υπάρχει μια ενδεδειγμένη διαδικασία με συγκεκριμένες ενέργειες, την οποία πρέπει να ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός, προκειμένου ο ΦΕΜ να επιτελέσει το λειτουργικό του ρόλο.

1. Καθορίζεται ο γενικός σκοπός του ΦΕΜ.
2. Επιλέγεται η φύση του θέματος και αποσαφηνίζονται οι τομείς γνώσεων και δεξιοτήτων που θα απαρτίζουν τα μέρη του.
3. Ορίζεται το κοινό των αξιολογητών (audience). Καθορίζονται οι αποδέκτες του φακέλου εργασιών συμμαθητές, δάσκαλος/οι, διευθυντής του σχολείου, σχολικός σύμβουλος, γονείς, κάποιος φίλος αξιολογητής, προς τον οποίο απευθύνεται ο ΦΕΜ.
4. Προτείνονται τρόποι διαφύλαξης και αποθήκευσης του ΦΕΜ.

4.2.2.1. Καθορισμός του γενικού σκοπού

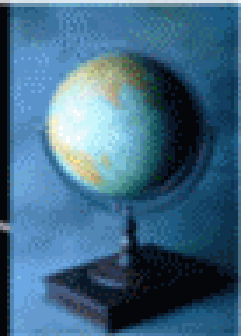
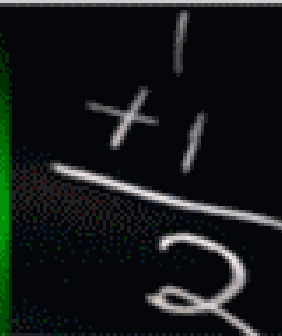
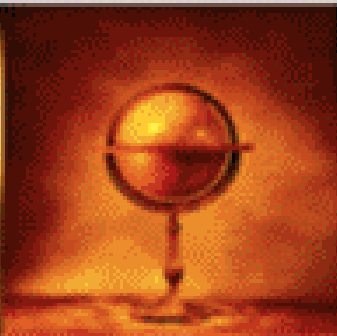
- Ο αρχικός σκοπός συνήθως διατυπώνεται, αφού ληφθούν υπόψη οι πέντε παράγοντες, που ακολουθούν παρακάτω. Ο γενικός σκοπός παίρνει την τελική του μορφή, αφού έχουν ληφθεί υπόψη και άλλες κρίσιμες διαστάσεις του ΦΕΜ, όπως είναι τα κριτήρια αξιολόγησης των εργασιών των μαθητών.
 - (α) Τη φύση του θέματος και τον τομέα γνώσεων και δεξιοτήτων που αφορά.
 - (β) Το κοινό στο οποίο απευθύνεται.
 - (γ) Το είδος του ΦΕΜ.
 - (i) Ο φάκελος επίδειξης καλύτερου υλικού
 - (ii) Ο φάκελο παρουσίασης της διαδικασίας προσωπικής ανάπτυξης
 - (δ) Την ηλικία και τις ικανότητες των μαθητών.
 - (ε) Τους διαθέσιμους πόρους.
 - (i) χρόνος,
 - (ii) και χώρος αποθήκευσης που απαιτείται

4.2.2.2. Το θέμα & οι τομείς γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων

4.2.2.3. Το κοινό των αξιολογητών

4.2.2.4. Διαφύλαξη και αποθήκευση του ΦΕΜ

4.2.3. Η Κλίμακα Διαβαθμισμένων Κριτηρίων (Rubric)

4.2.3.1. Έννοια και Περιεχόμενο

- Από κοινού ο δάσκαλος και οι μαθητές πρέπει να αποφασίσουν (α) για τα κριτήρια αξιολόγησης (criteria) και (β) για το συνεχές των διαβαθμίσεων της ποιότητας των μαθητικών εργασιών (standards) που αρχίζει από την άριστη και καταλήγει στη χαμηλή ποιότητα.

4.2.3.2. Διαδικασία Διαμόρφωσης της Κλίμακας Διαβαθμισμένων Κριτηρίων

- Ενημέρωση
- Συνδιαμόρφωση κριτηρίων με τους μαθητές
- Συνδιαμόρφωση επιπέδων επίδοσης
- Πρόχειρη Κλίμακα Διαβαθμισμένων Κριτηρίων
- Τελική Κλίμακα Διαβαθμισμένων Κριτηρίων

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ορισμός, δομή και κριτήρια αξιολόγησης της έκθεσης δεδομένων

Έκθεση δεδομένων (report): ονομάζουμε το κειμενικό είδος που παρουσιάζει πληροφορίες με συνοπτικότητα και σαφήνεια. Στόχος της έκθεσης δεδομένων είναι να παραθέσει με οργανωμένο τρόπο πληροφορίες που περιγράφουν, εξηγούν και αξιολογούν τον κοινωνικό και φυσικό κόσμο.

Δομή της έκθεσης δεδομένων

Εισαγωγή: στο θέμα με μια γενίκευση, Π.χ. «Κάθε άνθρωπος έχει βασικές ανάγκες».

Ανάπτυξη: η οποία διαφέρει ανάλογα με το θέμα. Αν το θέμα είναι «Τα φίδια», τότε δομικά στοιχεία του κειμένου θα είναι τα φυσικά χαρακτηριστικά, ο τόπος και ο τρόπος δράσης των φιδιών. Στο προκείμενο θέμα για τις «Βασικές ανάγκες», η αναφορά και η ανάλυση των βασικών αναγκών και η εξήγηση της λειτουργίας που επιτελούν κρίνεται ως κατάλληλος τρόπος ανάπτυξης της έκθεσης.

Ανακεφαλαιωτικό καταληκτικό σχόλιο: με το οποίο συνοψίζονται όσα προαναφέρθηκαν και ολοκληρώνεται η έκθεση.

Κάθε έκθεση δεδομένων πρέπει να περιλαμβάνει την ανωτέρω προτεινόμενη δομή, για να θεωρείται άρτια και συγκροτημένη.

Κριτήρια αξιολόγησης της έκθεσης δεδομένων

Οργάνωση: Η έκθεση δεδομένων παρουσιάζει με αρτιότητα και λογική συνέπεια την οργάνωση της δομής της. Ο στόχος της έκθεσης δεδομένων είναι ξεκάθαρος.

Ανάπτυξη: Οι ιδέες και οι απόψεις εξηγούνται επαρκώς και υποστηρίζονται από στοιχεία και παραδείγματα.

Δομή πρότασης: Οι προτάσεις είναι πλήρως ανεπτυγμένες και απολύτως κατανοητές. *Λεξιλόγιο:* γίνεται χρήση ειδικών όρων, Π.χ. «τα θηλαστικά», «πρωταρχικές και δευτερεύουσες ανάγκες», χρήση κατάλληλων όρων για να δηλωθούν συγκρίσεις, Π.χ. «σχετίζεται με...», «αντιστοιχεί με...», κ.ά.

Μηχανισμοί: Οι λέξεις είναι ορθογραφημένες. Γίνεται ορθή χρήση των χρόνων των ρημάτων και της στίξης.

Ενδεικτικές Διαβαθμίσεις Επίδοσης

Στους μαθητές παρουσιάζουμε τη δεύτερη επιλογή με τα έντονα γράμματα.

1: Χαμηλή επίδοση / Όχι! Πρέπει να ξαναπροσπαθήσω.

2: Μέτρια επίδοση / Όχι και τόσο καλά. Θα κάνω κάποιες διορθώσεις.

3: Πολύ καλή / Ναι! Με κάποιες αλλαγές θα είναι τέλειο!

4: Θαυμάσια / Ναι! Μπράβο μου!

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Κριτήρια αξιολόγησης της έκθεσης δεδομένων με τις διαβαθμίσεις επίδοσης

Πώς τα πήγα στην έκθεσή μου;	1	2	3	4
1. <i>Οργάνωση</i> : Σαφής και ξεκάθαρος στόχος. Περιέχει όλα τα μέρη με λογική σειρά.				
2. <i>Ανάπτυξη</i> : Οι ιδέες και οι απόψεις εξηγούνται με παραδείγματα. Υπάρχουν στοιχεία.				
3. <i>Δομή πρότασης</i> : Ολοκληρωμένη και κατανοητή πρόταση.				
4. <i>Λεξιλόγιο</i> : Ειδικές λέξεις χρησιμοποιούνται σωστά. Χρησιμοποιούνται λέξεις που δείχνουν συγκρίσεις.				
5. <i>Μηχανισμοί</i> : Ορθογραφία και στίξη. Ορθή χρήση στους χρόνους των ρημάτων.				

A. Τίτλος του ΦΕΜ

Όνοματεπώνυμο και τάξη του κατόχου (για παράδειγμα)

«Βασικές Ανόγκες ή Επιθυμίες:

Ερευνώ και Γράφω»

της Αλίκης Χαραλάμπους

μαθήτριας της Ε1 τάξης

B. Πίνακας Περιεχομένων

(για παράδειγμα)

α) Λίγα λόγια για μένα...

β) Οι γραπτές μου εργασίες

γ) «Είν' ένας κύκλος γερός, δυνατός»

δ) «Όλα για ένα...»

Γ. Λίγα λόγια για μένα...

Δεξιότητες υπό ανάπτυξη	Καταγραφές του μαθητή
Αυτοπαρουσίαση	<ul style="list-style-type: none">▪ Ποια είμαι;▪ Ποια είναι η οικογενειά μου;▪ Ποιοι είναι οι φίλοι μου;
<p>Προσωπικός τρόπος μάθησης</p> <p>Δίνει στο μαθητή την ευκαιρία να δείξει ότι έχει γνωστική και μεταγνωστική επίγνωση και αυτοσυναίσθημα</p>	<ul style="list-style-type: none">▪ Ποια είναι τα ενδιαφέροντά μου; Τι μου αρέσει, τι δε μου αρέσει να κάνω;▪ Πώς εργάζομαι συνήθως για να ολοκληρώσω μία εργασία;▪ Πώς μου αρέσει να εργάζομαι; (μόνη, με συμμαθητές μου)▪ Μου αρέσει να μαθαίνω:<ul style="list-style-type: none">- Διαβάζοντας πληροφορίες από βιβλία, περιοδικά κ.τ.λ.- Βλέποντας ταινίες ή εικόνες.- Ακούγοντας ιστορίες που μου διαβάζουν οι άλλοι
Χαρίσματα και Αδυναμίες	<ul style="list-style-type: none">▪ Πιστεύω ότι είμαι πολύ καλή...▪ Δεν είμαι τόσο καλή...
Μεταγνώση: Αυτογνώσια	<ul style="list-style-type: none">▪ Χρειάζεται να βελτιωθώ...

<p>Προσωπικός στόχος Αυτορρύθμιση</p>	<p>Ο στόχος του φακέλου είναι... (Παράδειγμα καταγραφής στόχου από το μαθητή). «Σε αυτό το φάκελο θα δείτε εργασίες, σχέδια, ζωγραφιές κι ερωτηματολόγια που έκανα μόνη μου και με τη βοήθεια τριών συμμαθητών μου, ψάχνοντας να βρω πληροφορίες και να τις παρουσιάσω στους άλλους. Με απασχόλησε ιδιαίτερα πώς θα τα παρουσιάσω όλα αυτά σε μία σύντομη έκθεση δεδομένων στο τέλος και πώς θα μάθω να γράφω περιλήψεις για να παρουσιάσω με δύο λόγια τις πολλές πληροφορίες που έβρισκα στα βιβλία».</p>
--	--

Δ. Γραπτές Εργασίες

Δ 1. *Μαθαίνω να συντάσσω ένα ερωτηματολόγιο*

<p>Γνώσεις:</p>	<p>Γνωρίζω ότι με το ερωτηματολόγιο παίρνεις συνέντευξη, δηλαδή...</p>
<p>Στρατηγικές αυτορρύθμισης:</p>	<p>α) Θέτω προσωρινούς στόχους και ορίζω τρόπους: Τι θέλω να μάθω;</p> <p>β) Καθορίζω το κοινό: Ποιον θα ρωτήσω;</p> <p>γ) Καθορίζω το περιεχόμενο: Τι θα ρωτήσω;</p> <p>δ) Παρουσίαση: Πώς θα παρουσιάσω τη συνέντευξη για να με καταλαβαίνουν οι άλλοι;</p>

Δ2. Μαθαίνω να συνθέτω περίληψη

Γνώσεις:	Γνωρίζω ότι η περίληψη είναι...
Στρατηγικές αυτορρύθμισης:	1. Καθορίζω το στόχο: Βάζω τίτλο.
	2. Ξεχωρίζω τα σημαντικά στοιχεία του κειμένου από τα δευτερεύοντα.
	3. Γράφω με δικά μου λόγια τα πιο σημαντικά.

Δ3. Μαθαίνω να γράφω μια έκθεση δεδομένων

Γνώσεις:	Γνωρίζω ότι η έκθεση δεδομένων είναι...
Στρατηγικές αυτορρύθμισης:	1. Καθορίζω το στόχο
	2. Συγκεντρώνω και καταγράφω όλες τις πληροφορίες, τις φωτογραφίες, τις εικόνες, τα διαγράμματα, τα ερωτηματολόγια και τις περιλήψεις που έχω
	3. Βάζω τίτλο, δηλαδή κάνω το στόχο πιο συγκεκριμένο
	4. Γράφω όλες τις πληροφορίες που στηρίζουν μια άποψη.
	5. Γράφω όλες τις πληροφορίες που παρουσιάζουν την αντίθετη άποψη.
	6. Γράφω συμπεράσματα.

Ε. «Είν' ένας κύκλος γερός, δυνατός...» - Ομαδική εργασία

Αυτο-παρακολούθηση κοινωνικής συμπεριφοράς: Στάσεις, απόψεις

Η συνεργασία μου με τους άλλους:

1. Στην πρώτη εργασία

Εγώ (τι έκανα):

Οι άλλοι:

Η συμμετοχή μου ήταν...

Η συνεργασία ήταν...

2. Στη δεύτερη εργασία...

Τέλος, την επόμενη φορά που θα συνεργαστώ με άλλους θα προσέξω να...

ΣΤ. «Όλα για ένα...» - Διεπιστημονικές Διασυνδέσεις

Τα μαθήματα της τάξης που με βοήθησαν να μελετήσω και να παρουσιάσω το θέμα:

Μαθήματα	Πού με βοήθησαν:
Μελέτη του Περιβάλλοντος	Διάβασα στο βιβλίο της Β' τάξης και έμαθα...
Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή	Έμαθα για το ρόλο κάθε μέλους στην οικογένεια. Υπάρχουν διάφοροι τύποι οικογένειας. Αγάπη και δεσμούς δεν αναπτύσσεις μόνο με τα κανονικά σου αδέρφια.
Γλώσσα	Το θέμα το εξετάσαμε και στο Ανθολόγιο στο κείμενο της Λότης Πέτροβιτς: «Η μαμά μας η θάλασσα». Συζητήσαμε για τα συναισθήματα και τις σχέσεις που μπορεί ν' αναπτυχθούν ανάμεσα σε παιδιά που είναι ετεροθαλή αδέρφια.
Ζωγραφική
Άλλο

4.2.4. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ΦΕΜ

□ Α' Πλεονεκτήματα

- Εμπλοκή των μαθητών στην πορεία της αξιολόγησης.
- Καλλιέργεια της υπευθυνότητας του μαθητή για τη δική του μάθηση.
- Συνδυασμός αξιολόγησης και διδασκαλίας/μάθησης.
- Ανακάλυψη των δυνατοτήτων και αδυναμιών των μαθητών.
- Έμφαση στις ατομικές διαφορές σε μια ανομοιογενή τάξη.
- Προώθηση της ενεργητικής μάθησης.
- Συμβολή στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων.
- Προώθηση της επικοινωνίας εκπαιδευτικού και γονιών.

❑ Β' Μειονεκτήματα

- Η κριτική ενάντια στη χρήση των portfolios για την αξιολόγηση του μαθητή στρέφεται συχνά στη **έλλειψη αξιοπιστίας και εγκυρότητας**, στη **μη εξοικείωση των δασκάλων με τη διαδικασία** και στο **μεγάλο κόστος** και το **χρόνο** που απαιτείται.
- Προκύπτουν προβλήματα στη βαθμολόγηση λόγω της **ποικιλίας μορφής και περιεχομένου** των portfolios, με αποτέλεσμα να **μην καθίστανται άμεσα συγκρίσιμα** είτε το ένα με το άλλο είτε ανάμεσα στις τάξεις της ίδιας βαθμίδας.
- Για την επίλυση αυτού του προβλήματος απαιτείται:
 - ✓ να καθοριστούν **γενικά κριτήρια**, που θα καλύπτουν το εύρος του προγράμματος και των εργασιών των μαθητών, και να εκπαιδευτούν οι δά-σκαλοι να χρησιμοποιούν τα κριτήρια αυτά.
 - ✓ να συμπεριληφθούν *κατά παραγγελία στόχοι* τους οποίους όλοι οι μαθητές οφείλουν να συμπληρώσουν ως τμήμα της συλλογής του portfolio τους.
 - ✓ η ύπαρξη περισσότερων από έναν αξιολογητή για καθένα από τα portfolio.

4.2.5. Συμπεράσματα για το ΦΕΜ

- Μια προβολή στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα

- Η χρήση του portfolio στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, στην οποία η αξιολόγηση έχει κυρίως τελικό χαρακτήρα, κρίνεται ενδιαφέρουσα πλην όμως ιδιαίτερα δυσχερής σε σχέση με το ενδεχόμενο μιας άμεσης εφαρμογής της.
- Η αξιολόγηση στη συνείδηση των περισσότερων μαθητών, γονέων αλλά και εκπαιδευτικών λογίζεται ως μια διαδικασία αποτίμησης των ικανοτήτων του μαθητή, μέσω της συμμετοχής αυτού σε εξετάσεις.

- Υπό τις παρούσες συνθήκες η εισαγωγή του portfolio θα μπορούσε να γίνει ευκολότερα στο χώρο της **πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**. Οι λόγοι που καθιστούν καταλληλότερη την πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι οι ακόλουθοι:
 - Το δημοτικό σχολείο **δεν έχει εξετασιοκεντρικό** χαρακτήρα ούτε την ανάγκη για την κατάταξη των μαθητών του ανάλογα με την επίδοσή τους, αφού η **φοίτηση** είναι **ενιαία** και **υποχρεωτική** για όλους.
 - Οι **εκπαιδευτικοί** της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν κατά τεκμήριο **καλύτερη παιδαγωγική κατάρτιση** από τους αντίστοιχους της δευτεροβάθμιας, κάτι που τους καθιστά καταλληλότερους να αντιληφθούν τον παιδαγωγικό χαρακτήρα της φιλοσοφίας του portfolio.
 - Το μεγαλύτερο μέρος των **γνωστικών αντικειμένων διδάσκονται από τον ίδιο** εκπαιδευτικό. Αυτό δίνει τη δυνατότητα μεγαλύτερης ευελιξίας στον προγραμματισμό και την ένταξη των δραστηριοτήτων του portfolio στο διδακτικό χρόνο, καθώς και στη διασύνδεσή τους με όλα τα γνωστικά αντικείμενα.
 - Αν επιθυμούμε την ένταξη του portfolio στην αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών, αυτό να γίνει στα αρχικά σχολικά τους χρόνια, ώστε, όταν αυτή επεκταθεί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι

4.3. Η αυτοαξιολόγηση των μαθητών

- ❑ Η αυτοαξιολόγηση του μαθητή αν είναι προσδιορισμένη με σαφή κριτήρια και οργανωμένη με προσυμφωνημένες δραστηριότητες είναι δυνατόν να δράσει επικουρικά στην περιγραφική αξιολόγηση καθώς και στη δημιουργία του portfolio.
- ❑ Συμβάλλει στην καλύτερη ανατροφοδότηση του μαθητή, αφού εξασφαλίζει πληροφορίες για το βαθμό επίτευξης ενός σκοπού (criterion reference) και όχι για τη θέση του μαθητή ανάμεσα σε άλλους μαθητές (norm-reference).
- ❑ Επίσης, συνεισφέρει στη βελτίωση της αυτοεικόνας του κάθε μαθητή αναπτύσσοντας του παράλληλα την υπευθυνότητα και την αυτογνωσία του.

4.4. Η αξιολόγηση μαθητή από μαθητή

- ❑ Οι συμμαθητές γνωρίζουν εξίσου καλά με το διδάσκοντα τους συναδέλφους τους, μπορούν να διαγνώσουν μερικές ίσως πτυχές της προσωπικότητάς τους καλύτερα από τον ίδιο το διδά-σκοντα και να κρίνουν με περισσότερη δικαιοσύνη και αντικειμενικότητα.
- ❑ Είναι απαραίτητο παιδαγωγικά μα και κοινωνικά καλό ο κάθε μαθητής να αναλαμβάνει τόσο το ρόλο του αξιολογούμενου όσο και του αξιολογητή, αρκεί κάθε του αξιολογική κρίση ή αντίρρηση να είναι τεκμηριωμένη, υπεύθυνη και ειλικρινής.
- ❑ Ιδιαίτερα ως προς τις κοινωνικές σχέσεις η γνώμη των συμμαθητών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να μπορέσει ο διδάσκων να σχηματίσει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για κάθε μαθητή του.

5. Επίλογος

- ❑ Σύμφωνα με δεδομένα της σύγχρονης σχολικής πραγματικότητας ο μαθητικός πληθυσμός παρουσιάζει έντονες και ποικίλες διαφοροποιήσεις τόσο σε επίπεδο **πολιτισμικό-γλωσσικό**, όσο και σε **μαθησιακό-διανοητικό**.
- ❑ Οι εκπαιδευτικοί καλούνται όχι μόνο να **ενημερωθούν** και να **συνειδητοποιήσουν** τον ανομοιογενή χαρακτήρα της σχολικής τάξης αλλά και να **δράσουν** παιδαγωγικά και διδακτικά ώστε να διαχειριστούν αποτελεσματικά την σχολικές ετερότητες.
- ❑ Η σχολική «ανομοιογένεια» δεν είναι κάτι κατακριτέο το οποίο πρέπει να ισοπεδωθεί στο όνομα της απόλυτης ομοιομορφίας και τυποποίησης αλλά κάτι το οποίο πρέπει να αξιοποιηθεί! Άλλωστε πως μπορούμε να θέλουμε ένα σχολείο ομοιογενές τη στιγμή που η ίδια η κοινωνία μας, στο πλαίσιο της οποίας εντάσσεται αυτό, είναι ανομοιογενής και πολυπρισματική! Βέβαια η αποτελεσματική διδασκαλία συνάδει με την αποτελεσματική αξιολόγηση.

□ Μια σύγχρονου χαρακτήρα αξιολόγηση η οποία πρέπει να σέβεται και να αναγνωρίζει το ιδιαίτερο μαθησιακό στυλ των μαθητών, το επίπεδο ετοιμότητάς τους, τα ενδιαφέροντά τους. Να αποβλέπει στην ποιότητα και αυθεντικότητα του μαθησιακού αποτελέσματος. Να θέτει καλά μελετημένους, συλλογικά αποδεκτούς και ευπροσάρμοστους σε κάθε νέα ανάγκη στόχους. Και έχει ανατροφοδοτικό προσανατολισμό.

□ Στην πράξη η αξιολόγηση της μάθησης παραμένει ταυτισμένη με τη μέτρηση της επίδοσης και δεν προσλαμβάνει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά μιας παιδαγωγικής λειτουργίας συνδεδεμένης με την πραγματικότητα της ζωής των μαθητών.

□ Περιορίζεται στο γνωστικό τομέα ανάπτυξης και παραγνωρίζει το συναισθηματικό ή ψυχοκινητικό τομέα.

□ Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να ανταποκριθούν στο ρόλο τους ως αξιολογητές και στο ΔΕΠΠΣ, χωρίς να έχουν την απαιτούμενη κατάρτιση σε τέτοιες διδακτικές προσεγγίσεις από τα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημιακών σχολών και επιζητούν επιμόρφωση στα νέα Αναλυτικά Προγράμματα και τις εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης.

Βιβλιογραφία εργασίας

- Αρβανίτης Ν. (2007). *Ο φάκελος υλικού (portfolio) ως μέσο εναλλακτικής και αυθεντικής παιδαγωγικής αξιολόγησης του μαθητή*. Στο: Επιστημονικό Βήμα, 6, 168-181
- Γεωργούσης, Π. (1998). *Η αξιολόγηση των μαθητών με βάση το φάκελο υλικού (portfolio assessment): (μια νέα τάση στην εκπαιδευτική αξιολόγηση)*. Αθήνα: Δελφοί
- Γρόσδος, Σ. (2006). *Περιγραφική αξιολόγηση: μια πρόταση Αξιολόγηση ή βαθμολογία*; Στο: Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση: παιδαγωγική και διδακτική διάσταση: 71 κείμενα για την αξιολόγηση, Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη
- Κασσωτάκης, Μ. (2003). *Η Αξιολόγηση της επίδοσεως των μαθητών (Μέσα, μέθοδοι, προβλήματα, προοπτικές)*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη
- Κουλουμπαρίση, Α. & Ματσαγγούρας, Η. (2004). *Φάκελος εργασιών μαθητή (portfolio assessment): Η αυθεντική αξιολόγηση στη διαθεματική διδασκαλία*. Στο: Εκπαιδευτικές καινοτομίες για το σχολείο του μέλλοντος, τόμος Α', Αθήνα: Τυπωθήτω

- Κωνσταντίνου, Χ. (2006). *Το παιδαγωγικό περιεχόμενο της αξιολόγησης του μαθητή*. Στο: *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση: παιδαγωγική και διδακτική διάσταση: 71 κείμενα για την αξιολόγηση*, Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη
- Μαρτίδου-Φορσιέρ, Δ. (χ.χ). *Μια σημαντική καινοτομία στην εκπαίδευση: Φάκελος επιτευγμάτων (portfolio)*. Ανακτήθηκε την 10/11/07 από [http. // athena.pi.ac.cy / despo / greek / projects / despoarticle.htm](http://athena.pi.ac.cy/despo/greek/projects/despoarticle.htm)
- Παναγάκος, Ι. (2006). *Η αξιολόγηση του μαθητή μέσα από ένα αναλυτικό σημειωματάριο και μια περιγραφική αξιολόγηση στον έλεγχο προόδου*. Στο: *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση: παιδαγωγική και διδακτική διάσταση: 71 κείμενα για την αξιολόγηση*, Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη
- Χανιωτάκης, Ν. (2006). *Απόψεις εκπαιδευτικών για την περιγραφική αξιολόγηση του μαθητή στο δημοτικό σχολείο* Στο: *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση: παιδαγωγική και διδακτική διάσταση: 71 κείμενα για την αξιολόγηση*, Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη
- Χαρίσης, Α. (2006). *Εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης της μάθησης και Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.)* Στο: *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση: παιδαγωγική και διδακτική διάσταση: 71 κείμενα για την αξιολόγηση*, Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη

